

**A MŰVELŐDÉSÜGYI MINISZTERIUM
DIAPOZITÍV-SOROZATA**

Képek a tőkésvilág gazdasági életéből

Diapozitívek a gimnáziumok II. osztályában és
a szakközépiskolákban folyó földrajzoktatás részére

**Kiadja:
Magyar Diafilmgyártó Vállalat
Budapest, 1972.**

Készült:
AZ ORSZÁGOS
TANSZERGYÁRTÓ ÉS ÉRTÉKESÍTŐ VÁLLALAT
Kutatási és Filmgyártási Főosztályának irányításával

Írta:
Dr. Tóth Aurél
ny. főiskolai tanár

Lektorálta:
Dr. Ákos István

Előszó

Az általános iskolák 5-8. és a gimnáziumok I. osztályában folyó földrajzoktatás számára egységesen 100-100, de már a gimnázium II. és az azonos tankönyvet használó közgazdasági szakközépiskola I. osztálya részére 150 színes diapozitív készült.

A keret lényeges bővítése a következő két fő szempont figyelembevételével történt.

1.) A nagyobb keret több lehetőséget biztosít a regionális gazdasági földrajz iránti érdeklődés felkeltésére, fokozására.

2.) A keret növelésével a szakközépiskolák ágazati gazdasági földrajzához kapcsolódó diaképek beillesztése is megoldható külön sorozat készítése nélkül.

A regionális gazdasági földrajz a földrajzi környezetet a termelés szempontjából értékeli. Ezért csak ott és akkor említ egyes tájakat, amikor azoknak a termelésben betöltött sajátos szerepét, jelentőségét értékeli. Ebből következik, hogy a kontinensek, országok és országcsoportok természeti adottságaival nem foglalkozik olyan részletesen és olyan sablonos következetességgel, mint az iskola-reformot megelőzően a leíró természeti földrajz.

Egyes vélemények szerint azért csökken az általános természeti földrajz művelődési anyagának megismerése után

a tanulók körében az érdeklődés a regionális gazdasági földrajz iránt, mert nem mutatja be az egyes tájak szépségeit, érdekességeit, és nem ismerteti, hogyan élnek más országok, kontinensek lakói.

Nyilvánvaló, hogy a leíró természeti földrajz sablonjának (földrajzi fekvés, helyzet, felszín, éghajlat, vízrajz, természetes növénytakaró, talaj) felelevenített sablonos alkalmazása nem fejlődést, hanem visszaesést jelentene. Ugyanakkor egyes esetekben, mint például az idegenforgalommal kapcsolatban valóban indokolt a nevezetes tájak szépségeinek, sajátos érdekességeinek bemutatása is. Kétségtelen továbbá, hogy más országok népeinek életéből kiemelt egyes mozzanatok nemcsak az érdeklődést fokozzák, hanem sok esetben jelentős mértékben nevelőhatásuk is.

Mivel a fekete-fehér fénykép nem alkalmas a tájak és a tájban folyó élet mozzanatainak valóság-hű bemutatására, kevés ilyen jellegű illusztráció kapott helyet a tankönyvekben azzal a megfontolással, hogy ennek a hiányosságának a pótlása a diapozitívok feladata lesz.

Igy kerültek ebbe a diasorozatba sok egyéb között tájképek, japán szobárról, virágrendezésről, angol klubról stb. készített színes felvételek.

A szakközépiskolákban az ágazati gazdasági földrajz tanításához mindenekelőtt azért használhatók fel a sorozat képei, mert a gazdaságföldrajzi alapismeretek nemcsak a gimnáziumi, hanem a szakközépiskolai tankönyvekben, a dolgozók szakközépiskoláinak új tankönyvében is megtalálhatók.

A sorozat sok egyéb gazdaságföldrajzi jellegű képe az egyes ágazatok feldolgozásakor alkalmazható a szakközépiskolákban. Sőt, a gimnáziumok I. osztálya részére összeállított "Természeti földrajzi jelenségek" sorozatból is sok kép használható fel részben tájak bemutatására, részben az egyes ágazatok szemléltetésére.

A regionális és az ágazati gazdasági földrajzot bevezető gazdaságföldrajzi alapismeretek anyagának feldolgozása döntő fontosságú szerepet játszik abban, milyen érdeklődés alakul ki a tanulóknál a gazdasági földrajz iránt.

Az egyes fejezetek anyagának száraz, leckeszerű ismeretése és a tankönyv szövegét reprodukáló ellenőrzés már a tanév kezdetén csirájában elfojt minden érdeklődést. Ezért nagyon fontos ezeknek a fejezeteknek érdekes, megelevenítő erejű, lényegest kiemelő megvitatása, illusztrálása.

Ezzel a megfontolással került a sorozatba feltűnően nagy számu, összesen 31 diakép a gazdaságföldrajzi alapismeretek számára.

Az ismertető a továbbiakban a gimnázium és a közgazdasági szakközépiskola tantervének, tankönyvének megfelelő sorrendben és könnyen áttekinthető csoportosításban tájékoztat az egyes képek tartalmáról, felhasználásuk lehetőségeiről. A szakközépiskolákban a szaktanárnak kell eldöntenie, milyen képeket milyen ágazatokkal kapcsolatban kíván felhasználni. Ezt a válogatást a képek egyszeri átnézésével eldöntheti.

A kiválasztott képeket ne csak az ismertetőben jelöljük meg. Irjuk sorszámukat a tankönyv megfelelő fejezetei mellé is.

A szakközépiskolák részére kiválasztott diaképek külön is csoportosíthatók. A szétválasztott képek elhelyezésére három alumínium doboz áll rendelkezésre.

Az egyes órák anyagához általában nemcsak a kiválasztott képek használhatók fel. Gyakran találunk ugyanis még további választékot. Ezekből annyi képet emelhetünk ki, amennyit szükségesnek tartunk.

GAZDASÁGFÖLDRAJZI ALAPISMERETEK

A társadalom gazdasági tevékenysége1. kép: Acélhengerműben

Az NSZK egyik hengerművének részlete.

A téma megnevezése után a tanulók minden további utmutatás nélkül felismerik a hengerlés alatt álló izzó acéltömböt.

Ha megkérdezzük, mire következtethetünk az egyetlen látható emberalakból, felismerik azt is, hogy az üzem automatikus vezérlésű.

A kép a társadalom egyik fő gazdasági tevékenységére, a termelésre példa.

2. kép: Banánszállitmány behajózása

Colombia északnyugati részén, Santa Marta kikötő környékének síkságán századunk kezdete óta banánt termelnek. Az USA tőkésének kezében levő United Fruit Company (junájtéd frut kampeni) hatalmas ültetvényei az Egyesült Államokat látják el friss banánnal. A bolíviaiak kis és középültetvényei elsősorban az NSZK részére szállítanak.

A Santa Marta kikötőben megjelenő NSZK-hűtőhajók 70 000-100 000 banánfűzért hajóznak be, és 10-11 napos tengeri utazás után kötnek ki Hamburgban.

Figyeltesse meg a banánfüzérek zöld színét. Sok esetben a tanulók is tudják, miért szállítják zölden és hűtőhajókkal a banánt. Ha a gyorsan érő banán sárga és barna foltos lesz, a tőkés piacon csak nagy veszteséggel értékesíthető.

(Santa Marta nem található az atlaszban. Barranguilla kikötővárostól keletre épült.)

3. kép: Ludwigshafen pályaudvara

Az NSZK vegyipari fővárosa pályaudvarának egyik részletéről készített légi felvétel.

Ha a tanulókra bizzuk a kép elemzését, azonnal megállapítják egyes sínpárok különböző szintű kereszteződését és az autópálya különös megoldásu, függőhid segítségével megvalósított vezetését.

Ez a kép is a szállítás fontosságát, nagy jelentőségét hangsúlyozza.

4. kép: Marokkói fazekaspiac

A gazdag tartalmu kép Marokkó iparának fejlettségét, kereskedelmének színvonalát, az éghajlatot és a nők helyzetét egyaránt érzékelteti, de elsősorban a gazdasági életben fontos szerepet játszó kereskedelemre nyújt egzotikus példát.

A kép sokrétü tartalmát irányító kérdésekkel elemeztessük.

Az első négy diaposzitiv tehát a gazdaságföldrajzi alapismeretek bevezetésének érdekessé tételére használható fel.

Vagy a gazdasági tevékenység fő területeinek ismertetésekor vetítjük példaképpen valamennyit, vagy az ismertetés után a tanulók feladata annak felismerése, hogy a gazdasági tevékenység melyik területére látnak példát. (A részletek elemzése a felismerést követi.)

5. kép: Szekszárdi fazekas

Kiváló fazekas mester munka közben.

A képről könnyen megállapítható a mester alkotásainak magas művészi színvonala.

A tanulók túlnyomó többsége viszonylag nagyon kevés foglalkozást, munkafajtát ismer. Ezért került a sorozatba a társadalmi munkamegosztás szemléltetésére az 5., 6. és a 7. kép. Ezek nyomán már sok további érdekes példát sorolhatnak fel.

6. kép: Brazíliai kávékóstoló

A képen látható szakember Brazília exportra kerülő kávétermését Santosban osztályozza.

A kávékóstolók az illatot, ízt és aromát izleléssel vizsgálják. Egy-egy forgatható asztalra helyezett, több mint két tucat mintát néhány perc alatt minősítik.

A kávé megizlelik ugyan, de soha nem nyelik le. Ezeknek a mintakortyoknak az összegyűjtésére szolgálnak az asztalok mellé helyezett fémedények.

7. kép: Tudományos kutató

Az amerikai kutató a radioaktivitásnak a növényekre gyakorolt hatását vizsgálja.

A három méter mély kutba nyuló öt cső közül a középső kobalt 60-as izotópot tartalmaz. A többi négy csőbe élő anyag került.

A kutató közelebbről az vizsgálja, hogy a radioaktív sugárzás hatására növekszik-e a termés hozam, és a kórokozókkal szemben nagyobb ellenállás biztosítható-e.

A személyzet egészségét minden ásványtartalmától megfosztott víz védelmezi.

8. kép: Brazíliai kávéültetvény

A képen látható kávéültetvényben 250 000 fiatal kávécserejt nevelnek.

A világtermelésben közismerten első helyen álló Brazília fő kávétermelő körzete Rio de Janeiro és São Paulo trópusi éghajlati övbe tartozó környéke.

Gyakran előfordul, hogy nem értik meg világosan a tanulók a nemzetközi területi munkamegosztás lényegét. Ehhez

nyújt segítséget a nagyon eltérő természeti adottságokkal rendelkező területek mezőgazdaságának egy-egy sajátos vonását bemutató 8. és 9. kép.

9. kép: Izlandi juhvásár

A felvétel régi izlandi hagyományt mutat be.

A sziget déli, délnyugati részének éghajlata az észak-atlanti-áramlás hatására óceáni éghajlatu. Többi része tundra éghajlatu. Ezért a lakosság egyik főfoglalkozása a juhtenyésztés.

A tanulók az atlasz térképeinek segítségével megvitathatják a sziget éghajlatát, természetes növénytakaróját, a juhtenyésztés lehetőségének magyarázatát.

Külön kérjünk választ arra a kérdésre, miért van itt nyáron délben is hosszú árnyékuk az előtérben álló embereknek?

Mezőgazdasági termelés

10. kép: Teraszos szőlőművelés a Rajna völgyében

Sankt Goarshausen a Hunsrück és a Taunus között folyó Rajna völgyében.

Ezt a völgyet teraszos szőlővel, váraival és sűrűn lakott településeivel az egész világon mint jellegzetes német tájat tartják nyilván.

A Rajna-völgy napsütéses, meleg éghajlata miatt az NSZK legkedvezőbb gyümölcs- és szőlőtermelő vidéke. A meredek lejtők szőlőiben a nagy hajlásszöggel érkező napsugarak a világhírű rajnai borok termelését teszik lehetővé.

Azt, hogy a mezőgazdasági termelésnek kell az összes termelési ág közül leginkább alkalmazkodnia a földrajzi környezethez, legmeggyőzőbben színes diáképek vetítésével igazolhatjuk. Ezt a célt szolgálja a 10-15. kép.

11. kép: Szénatermelés az Alpokban

Az Alpokban az állattenyésztésnek jobban kedveznek az éghajlati adottságok, mint a szántóföldi termelésnek. A tejtermelő tehenészet természetesen a téli hónapokra nagy mennyiségű takarmányt igényel.

A tanulók adjanak választ a következő kérdésekre:

Miért épült fából a lakóház és a két gazdasági épület?

Miért nem a földre terítve szárítják a szénát, mint nálunk?

12. kép: Teraszos rizsföldek Luzon szigetén

A trópusi monszun éghajlatu Luzon fő gazdasági növénye a rizs.

Mivel kevés a termőföld, alacsonyak a termésátlagok és nagy a népsűrűség, csaknem a hegycsucsockig nyomulnak fel az elárasztott rizsföldek.

13. kép: Rénszarvasok Norvégiában

A helikopterről nyáron készített felvétel Norvégia északi részén, a sarkkörön túl fekvő tundrán élő hatalmas rénszarvasnyáját örökített meg.

A tanulókhöz a következő kérdéseket intézhetjük:

Melyik évszakban készült a felvétel?

Mivel igazolhatják erre vonatkozó véleményüket?

Milyen a bemutatott táj természetes növénytakarója?

Milyen állatok verődtek össze nagy tömegben?

Mi ezeknek az állatoknak a gazdasági jelentősége?

Milyen egyéb módon hasznosíthatja még ezt a vidéket a mezőgazdaság?

14. kép: Indiai munkaelefántok

A Föld különböző területein éghajlat szerint is változnak az ember szolgálatába állított háziállatok.

A tanulók ezt a képet a gimnázium I. osztályában szerzett ismereteik felhasználásával sokoldalúan elemezhetik. Könnyen felismerhetik a trópusi monszunerdőt, a vörös laterittalajt. Az elefántok gondozóinak öltözéke az éghajlat jellegzetességére irányítja figyelmüket.

15. kép: Jak

A képen megfigyelhető szelíd gyapjas jak a Karakorum egyik magas völgyében legel.

A gyapjas jak Tibetben és a szomszédos magas fennsíkokon, völgyekben él. A tehén átlagos magassága 1,6 m, súlya 320-360 kg. A szelíd jakot igavonásra is használják. Husa és teje kiváló táplálék.

Néesség

16. kép: Dél-koreai mezőgazdasági vidék

Ez a jellegzetes dél-koreai mezőgazdasági vidék Kjöngszöngtól alig 20 km-nyire délre fekszik.

Dél-Korea fejletlen agrár-ipari ország. A kereső lakosság tulnyomó része jelenleg is mezőgazdasággal foglalkozik. Évente kétszer is (tavasszal és nyáron) aratnak. Főként rizst termelnek.

A képen megfigyelhető expressz autót út építését katonai szempontoknak megfelelően 1970-ben fejezték be. Jellegzetes a jól megfigyelhető falusi település is.

A gazdaságföldrajzi alapismereteknek a Föld népességével foglalkozó fejezete sokrétű. A nagyon különböző népsűrűség indokolására a fenti 16. és a 17. képet használjuk fel.

17. kép: Tokiói iparvidék

A 16. képpel történő összehasonlítás után könnyen felismerhetik a tanulók azt, hogy ez az iparvidék sok embert foglalkoztat. Ebből pedig arra következtethetnek, hogy az iparvidékek népsűrűsége sokkal nagyobb, mint a mezőgazdasági területeké.

Érdemes felhívni a figyelmet a terület nagyon gondosan megtervezett kihasználására, az ipari vizet és olcsó vizutát biztosító csatornákra, továbbá a levegő nagyfokú szennyezettségére.

18. kép: Egyiptomi templom homlokzata

A 100 m magas sziklába vésett templomot az i.e. 1290-1224-ig uralkodó II. Ramszesz fáraó építtette.

A 3 200 éves templom homlokzatát a fáraó és felesége, Nefertari 10 m magas szobrai díszítik. II. (Nagy) Ramszesz építtette legtöbbet valamennyi fáraó között.)

A 18-23. képre fontos szerep vár. Alkotások bemutatásával igazolhatjuk ugyanis a legnagyobb meggyőző erővel a színes népek egyenrangúságát.

A hat kép vetítését azzal vezessük be, mit állapíthatnak meg a bemutatott alkotásokból a tanulók.

19. kép: A Kínai nagyfal

A Föld legnagyobb építménye 2 450 km hosszú. Magassága az 1,5 méteres mellvéddel együtt 16,5 m. Vastag

tornyai két emeletesek. Nemcsak Kína védelmében, hanem a népvándorlásban is fontos szerepet játszott.

20. kép: Nikkói templom

A színpompás tetőrészlet a nikkói Toshogu szentélyt díszíti. A legenda szerint 15 hónapon keresztül 830 ezer ember építette.

Nikkó templomvárost, a híres zarándokhelyet először Buddhának, majd a japán nemzeti vallásnak, a sintoizmusnak szentelték. (Tokiótól 100 km-re északra fekszik.)

21. kép: Nikkói templomhomlokzat

A fából épült remekműről a tanulók mondjanak véleményt.

22. kép: Jávai dombormű

Jáva szigetén a VIII. században épült Borogudur templomot díszítő 6 km hosszú dombormű részlete. Ázsiának ezt a leghatalmasabb templomát az őserdő annyira eltemette, hogy csak a XIX. században fedezték fel újra.

23. kép: Rangooni templomkapuk

A Buddhának épített templomok és templomkapuk csodálatos szépségét a tanulók önállóan is kellőképpen értékelhetik.

A narancssárga öltözékű férfi szerzetes.

24. kép: Banarasi zarándokok

Az Indiai Köztársaságban súlyos és ragályos betegségben szenvedők az öt szent folyó közül legnagyobb számban a Gangest keresik fel Varanasi (Banaras) zarándokvárosnál. Megfürdenek a folyó vizében azzal a reménnyel, hogy meggyógyulnak. Céljukat azonban nem érik el, mert csak a ragályos betegségek rohamos terjedését segítik elő. Ennek köszönhető, hogy a Föld valamennyi városa közül Varanasiban legnagyobb a halandóság.

A kép az indiai vallási szokás káros hatását illusztrálja.

Települések

25. kép: Falu a Valaisi-Alpokban

A 25-31. képpel a településekre mutathatunk érdekes példákat. (Felhasználhatjuk még pl. a 16. képet is.)

A Valaisi-Alpokban (valéi) épült falu igen nagy mértékben különbözik a mi falvainktól.

Kérdezzük meg a tanulóktól:

Mivel foglalkozhatnak a falu lakói? (Tejtermelő állattenyésztéssel.)

Hol helyezik el az állatokat? (Az épületek földszintjén.)

Miért építettek emeletes házakat? (A mezőgazdasági termelésben felhasználható terület védelme, megőrzése érdekében.)

26. kép: Gent öreg városrésze

A tanulók tökéletes épségben maradt középkori várost hasonlíthatnak össze modern városnegyedekkel.

A város közlekedésében nagy szerepet játszanak a csatornák.

27. kép: Speyer

Speyer a Rajna mellett Ludwigshafen és Karlsruhe között, átkelésre különösen alkalmas helyen, árvizmentes, 2 000 éve lakott település.

A légifelvétel a középkori német város emlékeit őrző sok érdekes vonás megfigyelését teszi lehetővé (településforma).

28. kép: Salzburg

Salzburg óvárosáról, telepítő tényezőinek (várépítésre alkalmas hegy, folyó stb.) szerepéről is nagyon jó áttekintést nyújt ez a légifelvétel is. A többi között hűen tükrözi a városfalak erősen tömörítő hatását.

29. kép: Monaco

Monaco Európa egyik legszebb és legkellemesebb éghajlatú részén, a francia Côte d'Azurhoz (kot dazür) tartozó vidéken létesült törpeállam, hercegség. A Nyugati-Alpok tengerre ereszkedő lejtőjén, keskeny parti síkságon és két kiugró félszigeten épült.

A törpeállam tulajdonképpen három teljesen összeépült város, sőt határain túl francia városrész is kapcsolódik hozzá.

A kép bal oldalán a parányi fővárosból, a kiugró félszigetre települt Monacóból csak a hercegi palota háztömbjét láthatjuk. A lejtőn és a parti síkságon La Condamine (la kondamin) helyezkedik el. A nagy hajótól jobbra következik a harmadik város, a játékkaszinójáról világszerte ismert Monte Carlo (monte karlo).

Ebben a kis törpeállamban használják ki a legtervszerűbben, a legelőnyösebben és legszellemesebben a rendelkezésre álló szűk területet az egész világon.

30. kép: Vancouver

Az utcahálózat azonnal elárulja a mérnöki tervek szerint épült várost. (1885-ben alapították.)

31. kép: Montreáli lakóházak

Az 1967. évi montreáli világkiállítás új megoldású lakóházai, "lakóhegyei" világszenzációt keltettek. Építőjük Mose Safdie 28 éves izraeli származású mérnök volt.

Alapelemként 12 m hosszú, 6 m széles és 3 m magas, 85 tonna súlyú, sorozatban gyártható betonszokrényt alkalmazott. A helyben, különleges betonból öntött, különösen, de nagyon megnyerően elhelyezett 254 betonszokrényből 158 különböző lakást tartalmazó házhegy épült.

IMPERIALISTA NAGYHATALMAK

USA

32. kép: A New York-i szabadságszobor

A 46 m magas szabadságszobrot a New York-i kikötő bejáratánál 47 méteres talapzaton helyezték el. Az Egyesült Államok 1886-ban, függetlenségének 100. évfordulóján a franciáktól kapta a szobrot.

Kevesen tudják nálunk, hogy a szobor egyben kilátótorony is. A szabadság istennőjének fejében egyszerre 40 személy tartózkodhat. Sőt, feljuthatnak a magasra emelt jobb karban a fákyába is, ami szintén kilátó jellegű.

33. kép: Prémárverés Alaszkában

Az Egyesült Államok 1867-ben vásárolta meg Alaszkát a cári Oroszországtól csekély 7 millió dollárért.

A vásárlás nagyon jó üzletnek, bőségszarunak bizonyult. A lazac, az arany, az állati prém, ujabban pedig a kőolaj kimerithetetlennek tűnő jövedelemforrássá tette ezt a sokáig értéktelennek tartott területet. Ezért indokolt a tanönyv anyagának kiegészítésére és az érdeklődés felkeltésére a négy alaszakai kép vetítése.

34. kép: Alaszakai prémvadász háza

A vastag hótakaró és a prémvadász öltözéke elárulja, hogy itt a tél az uralkodó évszak.

35. kép: Alaszakai kutyaszán

Alaszkának már hosszú vasutvonala van, de sok lakott területe még ma is csak a nélkülözhetetlen kutyaszánnal közelíthető meg.

A szán tulajdonosa a képen látható hótalpon követi a szánt. A szánra - hogy a kutyákat ne fárasssa - csak akkor lép fel, ha lejtőn lefelé ereszkednek.

36. kép: Alaszakai aranybányászat

Nagy mennyiségű aranyat sok helyen laza kőzetanyag tartalmaz, ez a kőzetanyag azonban a zord éghajlat következtében csontkeményre fagyott. Ezért rendkívül nagy erejű vízágyúval szabadítják ki az aranyat.

37. kép: Honolulu

A tankönyv a Hawaii-szigetekről is csak annyit említ meg, hogy 1959-ben vették fel az USA szövetségi államainak sorába. Ezért tarthat érdeklődésre számot Honolulu egyik luxusszállójának és strandjének vetítése.

38. kép: Automata acélmű

A kép az USA egyik acélművében megvalósított automatikus irányításra példa.

Az automatizálást megindító második ipari forradalom kb. 1955-ben kezdődött az Egyesült Államokban. A jól érzé-

kelhető méretek és mindössze két irányító személy jelenléte rávilágít az automatizálás lényegére.

39. kép: Appalache

Az Észak-atlanti vidék háttere az Appalache. A tanulók már a gimnázium I. osztályában megtudták, hogy rög-hegység. Most ezt ők ismerjék fel a kép vetítésekor, a hegység nevének megemlítése után.

40. kép: New York

Akár hajóval, akár repülőgéppel közeledünk New Yorkhoz, elsőként a felhőkarcolók jelennek meg rendetlen összevisszaságban a Manhattan- (menhetten) sziget déli részén.

Ezek az egyedülálló felhőkarcolók az utolsó 60 évben épültek. 1908-ban készült el a Singer varrógépgyár 47 emeletes, 187 m magas irodaháza. Ez az épület volt ebben az időben a legmagasabb a Földön, a rekordot azonban csak 18 hónapig sikerült megtartania, mert elkészült egy 52 emeletes, 213 méteres újabb irodaház.

A magas ház már az ókorban az erő és a hatalom jelképe volt. Az antik Rómában például 35 m magas, 12 emeletes lakóházak is voltak.

Hosszu ideig az ulmi dóm 161 méteres magassága jelentette azt a felső határt, ameddig építeni lehetett, mert a hagyományos módszerekkel létesített alapokat a magasabb felépítmény szétnyomta volna.

A felhókarcolók építését csak az acélváz és a cement alkalmazása tette lehetővé.

Az első világháború idején már 10 olyan épülete volt New Yorknak, amelyek 213 méternél magasabbak voltak. 1930-ban avatták fel a 77 emeletes, 306 méteres Chrysler Buildinget (krajzler bilding). Egy évvel később elkészült a 102 emeletes, 380 m magas Empire State Building, amely később a televízió-toronnyal 448 méterre emelkedett.

Mivel a túlzottan magas irodaházak egyes emeleteinek, részeinek bérbeadása egyre nehezebbé vált, az újabb felhókarcolók magasságát lényegesen csökkentették. Az ENSZ palotája is például már csak 39 emeletes és 166 m magas. 6 400 ablaka, 67 liftje van. Befogadóképessége 50 000 ember. (3 500 munkás egy évig építette.)

Az ENSZ palotája a kép jobb oldali részén, és a legmagasabb Empire State Building könnyen megtalálható.

A kép egyébként nagyon sok részletet tartalmaz. Éze-
ket a részleteket a tanulók fedezzék fel.

41. kép: A Park Avenue (New York)

A Park Avenue (park evnju) New York egyik legérde-
kesebb, autópályákhoz hasonló, rendkívül nagy forgal-
mu utcája.

Az uttest megoldásának értékelését a tanulóktól kérjük.

42. kép: Boston központja

Boston képe az Észak-atlanti vidék jellemzését is megkönnyíti, mert az amerikai jellegű megoldások (autósztrádák) a gyarmati múltból származó brit hagyományokhoz (városépítés) kapcsolódnak.

A háttérben hajógyár üzemei láthatók.

43. kép: Narancsültetvény Floridában

Florida éghajlata szubtrópusi, citrusfélék termelésére alkalmas.

Az ültetvényeket főként tavak környékén létesítették, mert nagy mértékben csökkentik az itt is előforduló fagyveszélyt.

44. kép: Kereskedőutca New Orleans-ben

A nagyforgalmu kikötőváros a Mississippi deltájában, hatalmas gátakkal védett területen fekszik.

A város spanyol és francia multja még sok épületben tükröződik.

A kép izelítőt nyújt egy amerikai vidéki nagyváros üzletutcájának nappali és éjjeli forgatagáról, a reklám szerepéről, kevert lakosságáról. Engedjük, hogy mindezt a tanulók fedezzék fel.

45. kép: Miami

Luxusszálló és tengeri strand Miamiban (májemi).

Az Egyesült Államokban azok, akik megtehetik, nagy számban menekülnek az északi vidékek kellemetlen, zord tele elől Florida kellemes éghajlatu üdühelyeire.

46. kép: Az Oakland-függőhid San Franciscónál

San Francisco 90 km hosszú, helyenként 20 km széles öböl 1 km széles bejáratánál, félsziget végén épült. Gyors növekedése miatt az öbölnek a várossal szemben levő part-vidéke is csakhamar benépesült. Itt épült Oakland (óklend). San Francisco és Oakland összekapcsolására 1905-ben építették a nagy kábelhidat.

Az alkonyati kép még kellő áttekintést nyújt a város fekvéséről, felhőkarcolóinak egy részéről, de a hatalmas híd-ról is kellőképpen tájékoztat.

A hid 3 km hosszú. A felső uttestén a széles, fehér és piros fénycsik a hidon áthaladó gépkocsik szakadatlan és gyors áramlására utal. A kivilágított alsó emeleten vasuti sín-párok futnak.

47. kép: San Francisco kínai negyede

Az 1960. évi népszámlálás szerint közel 40 000 kínai élt San Franciscóban külön negyedben. Ez a negyed idegenfor-

galmi érdekesség. Sok turistát vonzanak kitűnő és olcsó éttermei, a sok bolt érdekes áruja, elefántcsontfaragás, lakkozott butor, selyem stb.

Az épületek a kínai és az amerikai hatásokat tükrözik. Könnyen felismerhetők pl. a tűz esetén gyors menekülést biztosító csuf vaslétrák és vaserkélyek. - Ezeket a tanulókkal kerestessük meg. Tegyük lehetővé, hogy rendeltetésüket is ők magyarázzák meg.

48. kép: Termés szedése Californiában

Főzelékféle szedése California egyik öntözött, erősen gépesített mezőgazdasági nagyüzemében.

49. kép: A Colorado kanyonja

A Colorado-folyó száraz éghajlatu, lassan emelkedő fennsík, földtörténeti ókorból származó, váltakozva keményebb és puhább, vízszintesen települt rétegekbe véste be mély kanyonvölgyét.

A világhírű kanyon, amelybe sok mellékkanyon torkollik, 350 km hosszú, 1 200-1 500 m mély, szélessége pedig 50 m és 29 km között váltakozik.

50. kép: A Colorado-kanyonba vezető út

Földünk legnagyobb kanyonvölgyét igen sok turista keresi fel. A képen látható ősi indián ösvény még arra is alkalmas, hogy lóháton tegyék meg a fáradságos, de rendkívül érdekes utat.

II.

Japán

51. kép: Tokió

Tokió a világ legnagyobb városa. Átlagos átmérője 60-70 km, helyenként azonban a 90, sőt a 100 kilométert is eléri.

A Chiyoda- (kijoda) negyed, 10-12 emeletes beton-palotáival (üzletházaival, irodáival, bankjaival stb.) modernebb, mint Párizs vagy London bármelyik negyede. Szédtő iramban fejlődik a Ginza-negyed is.

Érdekes, hogy bérpalotákat még nem építenek. Ezért a 10 milliót meghaladó lakosság csaknem kivétel nélkül még ma is földszintes vagy egyemeletes, földrengésálló faházakban lakik.

A kép mindenről jól tájékoztat.

52. kép: Japán kisváros

A tanulók ebből a képből a következőket elemezhetik ki:

- a) Az utca, mint Japánban mindenütt, rendkívül tiszta.
- b) A rendszeresen ismétlődő földrengés miatt Japánban évezredek óta főként fából épített, legfeljebb egyemeletes házakban laknak.
- c) Közismert, hogy Japánban már áttértek a latin betűs írásra, de ugyanakkor ragaszkodnak a japán íráshoz

is, mert ha teljesen mellőznék, csak a tudósok tanulmányozhatnák ősi kulturájuk sok nélkülözhetetlen emlékét. Ezért az iskolában ma is tanítják ősi írásmódjukat.

53. kép: Japán lakás

A sintoizmus 1945-től már nem államvallás Japánban. A császár ugyanakkor kinyilvánította, hogy nem isten, és kihirdette az új alkotmányt.

A japánok átvették az európaiaktól és az amerikaiaktól a technikát és az életformát, de ugyanakkor megőrizték ősi szokásaikat is. Napközben európai öltözékben és szokások szerint dolgoznak, este azonban lehúzzák cipőjüket, mielőtt a csiszolt izléssel berendezett lakás rizsszalmából font padlózatára lépnének. Gyakran kimonót öltenek, és párnán kuporogva japán szokás szerint étkeznek.

Ez a kép nemcsak érdeklődést keltő. Felhasználható a tanulók esztétikai nevelésére is. (A kevés butor esztétikusabb látvány, mint a butorral teletömött lakás.)

54. kép: Virágrendezés

A japán embert a többi között rendkívül nagy tisztaság, kulturált magatartás, fejlett izlés és utolérhetetlen udvariasság jellemzi.

A japán leányiskolákban kötelező tantárgy a virágrendezés. Lényege a következő. A lakásban elhelyezett vázába, virág-

tartóba kevés virág kerül. Elhelyezésüket művészivé az teszi, ha megfigyelik levágásuk előtt, hogyan látták a szabadban.

Használjuk fel ezt az alkalmat arra, hogy lebeszéljük tanítványainkat virágos rétjeink, fáink vandál pusztításáról, a vázák izléstelen teletömködéséről.

55. kép: Japán mezőgazdasági kisgépek

Ebből az egyetlen képből csaknem az egész japán mezőgazdasági termelés levezethető.

Az ország nagy része erdővel borított, szántóföldi termelésre alkalmatlan hegyvidék. A művelt területek a tengerparti síkságokon és a völgyekben helyezkednek el.

A falvak a hegyek lábánál épültek, hogy ne csökkentsek a művelhető területet.

Láthatók a képen - aratás után - a teraszos rizsföldek és jellegzetes japán mezőgazdasági kisgépek.

A japán parasztnak átlagosan 1,1 hektár földje van, ezt rendkívül gondosan műveli, bőven trágyázza, területének nagy részén kétszer arat évente.

Nagy-Britannia

56. kép: London

Londonnak a képen látható szíve a parlamenttel és a minisztériumokkal a Commonwealth szíve.

57. kép: Angol klub

Képünk a cambridge-i (kémbridzsi) egyetem klubjának könyvtárterme.

Közismertek az angol klubok, de nagyon kevés hazánk-fia léphetett eddig falaik közé. Ezért megérdemelnek egy képet.

Képünk annyira hüen tükrözi a klubok hagyományait, hangulatát, hogy teljesen a tanulókra bízhatjuk értékelésüket.

Ennek a klubnak a főépületébe is csak férfiak léphetnek be. (Nők részére csak a legutóbbi években létesültek klubok.)

58. kép: Middlesbrough (midlsbrö) kikötője

A képen éppen nagyméretű acélcsövek behajózása folyik. Ez a jelenet is az ország fejlett iparáról és tengeri kereskedelmi flottájáról tanuskodik.

59. képe: A Loch Lomond Glasgow közelében

A Loch (lók) Lomond Nagy-Britannia legnagyobb glaciális tava Glasgow-tól északnyugatra. 38 km hosszú, átlagosan 8 km széles és 85 km² területű.

A kép tökéletes hűséggel tükrözi a skót táj komor vonásait.

60. kép: Várkastély a Skót-felföldön

Jellegzetes skót táj ez is, öreg várkastéllyal, "angol parkkal."

A kis szénakazlakkal kapcsolatban felvethetjük a következő problémát. Skócia nyugati vagy keleti részén készült ez a felvétel? (Keleten, ahol lényegesen kevesebb a csapadék, mint nyugaton, és így a széna nálunk is alkalmazott kazlakba gyűjtése nem vezet a széna rothadására.)

61. kép: Angol farm

Nagy-Britannia mezőgazdasággal foglalkozó lakosságának tulnyomó része a mi tanyáinkhoz hasonló farmokon él.

A dus zöld növényzet az óceáni éghajlat következménye, de ezt is felismerik a tanulók, ha felvetjük a kérdést.

62. kép: A londoni kikötő

Londonban alakult ki a világ egyik legrégebb és legnagyobb kikötője.

Ezen a légifelvételen a tanulók a dokkokat tanulmányozhatják.

Franciaország

63. kép: A Mont Blanc-alagut bejárata

Az alagut 20 gépkocsiórával hozta közelebb Párizst és Rómát. Ezt az előnyt azonban jelentős összeg lefizetésével kell biztosítani.

Az alagut építésének teljes költsége – a nagy forgalom miatt – néhány év alatt teljesen megtérült.

64. kép: Párizs

Párizs csak hosszú évek alatt ismerhető meg kellő alapos-sággal, de egyik sajátos érdekessége, a csaknem minden házban megtalálható manzard-lakás, ezen a képen is azonnal felismerhető.

Vonjanak a tanulók párhuzamot a Duna, a Szajna és a két folyó hidjai között. (Sokan Budapestet tekintik a világ hid-fővárosának.)

65. kép: A Champs-Elysées

A Champs-Elysées (szanzelizé) a világ egyik legszebb, legelegánsabb és legforgalmasabb városi utvonala.

A kép csak a nagy autóforgalomból nyújt némi izelítőt, de jól kiemeli az Arc de Triomphe (ark dö triomf)-ot, a nagyszerű diadalívet. Utalhatunk arra is, hogy Párizs sok utcáját szegélyezi gondozott és féltve őrzött fasor.

Aki Párizssal csak néhány napig ismerkedhet, leghelyesebb, ha az 50 m magas diadalív tetejéről tekint először körül. (Ide lifttel juthat fel.) Második kilátóhely a Notre-Dame 100 m magas tornya lehet. (Ide csak gyalogosan érkezhetünk.) Végül a legmagasabb pont nyilvánvalóan az Eiffel-torony lesz. (Legfelső emeletének elérése csak átszállással oldható meg.)

66. kép: Dagályerőmű

A Saint Malonál (szen malo) épített dagályerőmű Franciaország nagy idegenforgalmi vonzóerővel rendelkező egyik legújabb alkotása. Ezért kapott a sorozatban négy képet.

Ez az első kép madártávlatból mutatja nemcsak az erőművet, hanem a tóvá duzzadt Rance (ransz) folyót is.

67. kép: A dagályerőmű a partról

A kép előterében a zárt zsilip figyelhető meg. (A 66. képen a jobb oldalon, a part szomszédságában találjuk meg.)

68. kép: A dagályerőmű működés közben

A dagályhullám az erőmünél eléri a 12 métert. Ezt használják ki a működő turbinák. (A 66. képen a bal oldalon a part közelében fedezhetők fel.)

69. kép: A dagályerőmű zsilipje

Nyitva az út a dagály betóduló víztömege előtt.

70. kép: Mezőgazdasági táj

Ez a Rhône mellett fekvő mezőgazdasági táj Franciaország egyik leg gondosabban művelt vidéke.

71. kép: Monte Carlo

Ami a 29. képről hiányzik, ezen a képen megtalálható, mert az előtérben Monte Carlo legérdekesebb része látszik.

A tenger szintjétől számított harmadik teraszon helyezkedik el a világhírű játékkaszinó diszes épülettömbje. Itt alapította meg a játékszenvedély sok szerencsétlen áldozata, hogy a pénz a játékkaszinókból csak hálni jár ki. (Különböben hogyan lehetne a hercegség egyik fő jövedelemforrása?)

NSZK

72. kép: Az Európa-ut 3 és a Kieli-csatorna kereszteződése

A Dániából NSZK-ba vezetó transzkontinentális autópályának a Kieli-csatornát mélyben keresztezó szakasa látható.

73. kép: A Német-középhegységet átszeló Rajna viziutja

A Rajna völgye Koblenz közelében.

Vetítéskor csak annyit említsünk meg, hogy Európa egyik folyóját látják a tanulók. Ők állapítsák meg a folyó nevét, térkép segítségével a hegységet, a hegység jellegét, természetes növénytakaróját, a jobb oldali lejtők szőlőit, az itt futó vasutvonalat, a bal oldalon vezetó autópályát, a hajózás szerepét, jelentőségét.

Azt, hogy a Rajna itt árkos süllyedésben folyik, mi közöljük.

74. kép: Friz sziget (Friz)

Az NSZK-nak erről a kis szigetéről normális dagálymagasság idején készült a felvétel.

Kérdezzük meg a tanulóktól, milyen lehet a sziget éghajlata, mivel foglalkozhatnak lakói.

75. kép: Friz sziget vihardagály idején

Az épületek a 74. kép épületeivel azonosak.

76. kép: Marsch-vidék

Az NSZK-nak az Északi-tengerrel szomszédos síksága csak egy-két méterrel emelkedik a tenger szintje fölé, de helyenként ennél is mélyebben fekszik. A tengertől természetes dűnék és gátak védik.

A marschok területét gondosan művelik. Állandóan zöld rétejein fejlett a szarvasmarha-tenyésztés.

A táj földrajzi fekvésének megjelölése után a tanulóktól kérjük az éghajlat és a mezőgazdaság jellemzését.

77. kép: Alpesi parasztház

Ez a parasztház az NSZK-hoz tartozó Bajor-Alpokban épült.

A ház első részét mind a földszinten, mind az emeleten lakják. Kiszélesedő hátsó részében a lovak, szarvasmarhák, sertések istállói következnek. Itt kapott helyet a szerszámkamra és a téli takarmány is.

Az emeletes építkezés itt is a mezőgazdasági termelésben hasznosítható terület védelmét szolgálja.

78. kép: A Német-középhegység

A Német-középhegység képen látható részlete Frankfurt-tól délre fekszik.

Csaknem az egész Német-középhegységre ez a kép jellemző. A hegyek meredek lejtőit erdők borítják, a kis medencék gondosan művelt területek.

79. kép: A moseli borvidék

Az NSZK-ban nemcsak a Rajna, hanem a többi között a Mosel völgye is alkalmas szőlőtermelésre. Ennek okait (a napsugarak hajlásszögét növelő lejtők és a folyó tüköröző felszínének szerepét) a tanulókkal elemzetessük ki.

80. kép: Bremerhaven

A kikötő a Weser tölcsértorkolatában épült. Jól megfigyelhető, hogy a Marsch-vidéket itt folyókapuk, zsilipek védik a tengertől.

FEJLETT TŐKÉSORSZÁGOK

Benelux országok

81. kép: A Schelde 5 kilométeres hidja

Európának ez a leghosszabb hidja a Schelde széles tölcsértorkolatát iveli át. Ezzel rövidebbé és gyorsabbá teszi a Hollandia gazdasági életében is lényeges szerepet játszó átmenő forgalmat.

82. kép: Kerékpárut Hollandiában

A rendkívül takarékos holland nép ma is előszeretettel használja az olcsó kerékpárt az erre a célra épített, biztonságot jelentő utakon.

83. kép: Amszterdam

Ez a kép kitűnően tájékoztat arról, milyen nagy szerepet játszanak Amszterdam közlekedésében a csatornák. Ez a város is, mint Velence, cölöpökre épült, de sokkal kevésbé fenyegeti az Atlanti-óceán, mint az Adria legszebb városát.

Az amszterdami repülőtér egyik helyiségében ez a felírás olvasható: 4 méterrel a tenger szintje alatt.

84. kép: A nagy holland gát

Ezzel a gáttal választották el a hollandok a tengertől a korábbi tengeröböl helyén az IJsel-tó (ájszl) vizét.

A 32,5 km hosszú, 7 méterrel a tenger szintje fölé emelkedő gát méretei alapján elképzelhető, milyen hatalmas munkát jelentett megalkotása.

Természetesen a gát mögött édessé vált a tó vize, és új nagy polderek alakultak ki.

85. kép: Holland zsiliprendszer

Ez az 1 km hosszú zsiliprendszer az ország délnyugati részének bonyolult torkolatvidékén a szárazföldet védi, de lehetővé teszi azt is, hogy a folyók vize a tengerbe juthasson.

Dél-Európa

A diasorozat 7 dél-európai képe közül valamennyi az idegenforgalmat jellemzi.

86. kép: A Santa Maria Barcelona kikötőjében

Spanyolország a hatvanas években az idegenforgalom központjába került, mert egzotikusnak tűnő ország, napfényben rendkívül gazdag, és ami a legfontosabb, árai a legkevesébé gyorsan emelkedtek.

A Barcelona kikötőjében álló kék-piros hajó szintén idegenforgalmi érdekesség, Columbus többé-kevésbé hü, kb. 280 tonnás hajójának másolata. Mögötte, a magas oszlopon Columbus szobra látható.

87. kép: A granadai Alhambra a Sierra Nevadával

A csodálatos Alhambrának, a mór fejedelmek palotájának belső részleteit számtalan fekete-fehér és színes fénykép világszerte ismertté tette. Ezzel szemben 87. képünk kivételes ritkaságnak számít, mert a palotát földrajzi környezetében, a háttérben a kopár Sierra Nevadával mutatja be.

Mint minden mór épület, az Alhambra is egyszerűnek látszik. Annál pompásabb belülről.

88. kép: Az oroslánudvar

Az oroslánudvar az Alhambra legszebb része. Nevét a kut medencéjét tartó 12 oroslánról kapta.

89. kép: Gibraltár

Az esti felvétel elárulja, hogy Gibraltár nemcsak angol erőd, hanem jelentős kikötő és idegenforgalmi központ is.

A katonai berendezéseket a Gellérthegyre emlékeztető sziklatömeg rejtí.

90. kép: Róma

Kevés ilyen jól sikerült kép készült a világ egyik legjelentősebb idegenforgalmi központjáról, Rómáról.

Az előtérben az Angyalvár, a háttérben a Szent Péter bazilika hatalmas kupolája, Michelangelo nagyszerű alkotása látszik.

A kupola kettős falu. Közöttük a turisták nagyon szokatlan körülmények között a kereszt gömbjéig, a város legmagasabb kilátópontjáig juthatnak fel.

A Tevere - a Szajnához hasonlóan - eltörpül a Duna mellett. Érdeemes felhívni a tanulók figyelmét arra, mennyivel

rendezettebb Budapest Duna-partja, mint Rómában a Tevereé. A mi pesti Duna-partunkra, a város legnagyobb arányú építményére külön is büszkék lehetünk.

91. kép: Sanremo

Az olaszországi táncdalfesztiválok világhírű színhelye az olasz Riviérán a felületes szemlélő számára első pillanatban talán csalódást okoz. Gondoljunk azonban arra, hogy a tengerparton a szállodák légiója sorakozik, a színes napernyők száma a nálunk még szokatlanul hatalmas forgalomról tanuskodik.

92. kép: Görög falu

Ez a görög falu az Égei-tengerben Naxosz és Thira között fekvő legnagyobb szigeten épült. A felszín kopársága, a házak egyöntetű fehér színe és lapos teteje a csaknem állandóan derült égboltra és a nagy csapadékszegénységre utal. Mindezt felszólításunkra a tanulók önállóan is megállapíthatják.

A lapos tetők kiképzése lehetővé teszi a lehulló csapadék majdnem minden cseppjének összegyűjtését.

A görög idegenforgalom átlagosan 300 derült napot ígér az országba érkezőknek.

Az Alpok országai

93. kép: Zermatt a Matterhornnal

A Matterhorn környéke nemcsak festői szépségű, hanem kitűnő lehetőséget biztosít a téli sportok, mindenekelőtt a

sielés számára is. Ezenkívül Zermatt (cermatt) kitűnően berendezett szállodái és szállítóeszközei további nagy vonzóerőt gyakorolnak a turistákra.

94. kép: Zermatt környéke

Ez a színes rajz abból ad izelítőt, hogyan használják ki Zermatt (Matterhorn) környékén a domborzat előnyeit, és hogyan küzdik le akadályait. Csaknem mindenhová autóval, autóbusszal, fogaskerekűvel, drótkötélpályával és vontató drótkötelek segítségével juthat fel a sielő, ami nagy előnyt jelent.

95. kép: A Gotthard-ut részlete

Az Alpok nagy akadályt jelent a közlekedés, mindenekelőtt az átmenő forgalom számára. Ezeket az akadályokat a vasutépítés idején teljes sikerrel elhárították. Ám az autóforgalom rohamos növekedése új autóutak, autópályák, hidak, viaduktok és alagutak építését kívánta meg. Ennek a nem kevésbé nehéz feladatnak a megoldására mutat a kép példát.

96. kép: Drótkötélpálya St. Moritz környékén

A legnagyobb kilátást biztosító csucok megközelítése a fiatal turistáktól is megerőltető hegymászást kíván, és gyakran veszélyekkel jár. Ezért építették ki Svájcban (és Ausztriában is) a legjelentősebb kilátóhelyekre vezető drótkötélpályákat.

97. kép: Fogaskerekű St. Moritz környékén

Ez a kép is azt igazolja, hogy az Alpok országaiban mennyi áldozattal fejlesztették ki a magas színvonalú, nagy jövedelmet biztosító idegenforgalmat.

98. kép: Osztrák vízerőmű Ybbsnél

Ausztria már nagy mértékben felhasználja egyik kedvező természeti adottságát, a vízenergiát, de a Duna kiaknázása nagyobb részben még megoldásra váró feladat. Ennek a feladatsornak egyik részletét jelenti az Ybbs-Persenbeug-i vízerőmű.

A hajószilipek mellett a Persenbeug kastély látható, amelynek történelme több mint ezer éves multra tekint már vissza.

99. kép: A bécsi Kärntnerstrasse

Bécs "Váci utcája" sokban hasonlít a mi híres üzletutcánkra. Egyik lényegtelen különbség a kiugró fényreklámok sokkal nagyobb száma Bécsben.

A külföldről érkezők csaknem kivétel nélkül felkeresik ezt az utcát.

Észak-Európa

100. kép: Az Északi-sarkkörnél

Az éjféleli Nap országában, Norvégiában a Trondheimből Narvikba vezető autót mellett, Mo városától kevéssé észak-

ra gránitoszlop állítja meg a turistákat ezzel a felirással, "Sarkkör 1937". Itt metszi ugyanis az autót az Északi-sarkkört.

A tanulóktól kérjük választ a következő két kérdésre:

- a) milyen a táj éghajlata?
- b) milyen a természetes növénytakarója?

III.

101. kép: Fenyőerdő Svédországban

Jellegzetes közép-svédországi táj a Botteni-öböl közelében.

A tanulók a kép nyomán jellemezhetik Svédország két jelentős természeti adottságát, a nagy kiterjedésű tülevelű erdőt és a sok, vízenergiában gazdag folyót.

102. kép: Koppenhága főtere

A szemben levő tornyos épület a városháza.

A tér Közép-Európában szokatlan látványának a nálunk ritkán használt piros színű, a csapadékos éghajlatnak, szennyezett levegőnek jól ellenálló klinkert téglával való építkezés a magyarázata.

103. kép: Koppenhága kikötője

Dánia fővárosa a Balti-tenger kapujában a nagy hajókkal is járható Óresund mellett fejlődött nagy forgalmu

kikötővé. Itt metszi ezt a fontos nyugat-keleti irányú hajóutat Európa egyik legforgalmasabb észak-déli szárazföldi utvonala.

Hívjuk fel a tanulók figyelmét a képen mutatkozó nagy rendre és tisztaságra!

104. kép: Stockholm

A svéd főváros egyik legmodernebb utcáját látjuk. A közlekedés három szintben folyik: a föld alatt, az uttest és az utcát keresztező hidak szintjében. Az uttestet télen fűtik.

105. kép: Heringsózás Izlandon

Észak-Európa két országának, Norvégiának és főként Izlandnak a gazdasági életében kiemelkedő fontosságú szerepet tölt be a halászat. Izlandon a főfoglalkozást jelenti. (Ujabb példa a nemzetközi területi munkamegosztásra is.)

106. kép: Norvég vízerőmű

Ebből az egy képből csaknem az egész norvég gazdasági élet levezethető. Lopusztult felszín (a Skandináv-hegység röghegység), tülevelű erdő, nagyvesésű folyók, nagyarányú áramtermelés a vízenergia kiaknázásával, az olcsó áram sokoldalú felhasználása.

107. kép: Kiruna

Narvik Svédországban az Északi-sarkkörön túl a világhírű vasércbányászat egyik fő központja. Az előtérben a város, a háttérben a kiváló minőségű vasércet tartalmazó hegy hatalmas kőzettömege látható. Jól megfigyelhető a lépcsőzetes külszíni fejtés is.

108. kép: A vasérc behajózása Narvikban

Mivel a Botteni-öböl télen befagy, a Kirunában (tyirunában) fejtett vasércet ilyenkor Narvikban, a norvég kikötőben hajózzák be. A képen ennek a kikötőnek egy részét láthatják a tanulók.

A kép további lehetőséget nyújt arra, hogy a tanulók az atlasz segítségével Norvégiát is jellemezhessek.

A háttérben huzódó hófoltokkal fedett kopár, zord Skandináv-hegységgel nagy ellentétet mutató kis lombos erdő, üde zöld fűtakaró és a nyílt víz az Észak-atlanti-áramlás rendkívül nagy jelentőségére utal.

Kanada, Dél-afrikai Köztársaság, Ausztrália

109. kép: A dél-afrikai Krüger Nemzeti Parkban

Az elefántok annyira megszokták a gépkocsin közlekedő békés látogatókat, hogy már a forgalmas utak mellett is a legnagyobb nyugalommal pihennek.

Fekete Afrikának évtizedek óta legjelentősebb idegenforgalmi vonzóereje a Földön páratlanul gazdag állatvilága. Ez az állatvilág azonban a második világháború után annyira megfogyatkozott, hogy a vadász szafárikat egyre inkább kutató, fényképező, filmező szafárik váltják fel. És mind nagyobb szerepet játszanak a vadvédelmi területek.

Fekete Afrika legnagyobb rezervátumát a Dél-afrikai Köztársaság északkeleti határvidékén, Moçambique szomszédságában létesítették. Észak-déli irányu kiterjedése 320 km. Északon a Limpopo folyóig terjed. Állatállománya 1969-ben, a többi között 12 000 bivaly, 2 400 elefánt, 1 100 oroszlán és az antilopfélék közül pl. 180 000 impala volt.

A védett területnek több bejárata van. Mindegyiknél korszerű, villanyvilágítással, főzőfűlkével felszerelt kemping várja a vendégeket. Nyolc helyen üzletet, éttermet, benzinkutakat, autójavítókat találnak, de ezeken kívül nem hagyhatják el a gépkocsit, fegyvert nem vihetnek magukkal, és alkonyat után már nem tartózkodhatnak a védett területen.

110. kép: Kanadai transzkontinentális vasút

A szerelvény a Sziklás-hegységben halad.

Az Atlanti-óceánt a Csendes-óceánnal összekötő transzkontinentális vasutvonalak óriási távolságot hidalnak át. A legalább négy napos utazás fáradalmait a legkorszerűbb szerelvények minden lehetséges kényelem és szórakozás biztosításával igyekeznek megkönnyíteni.

111. kép: A Szent Lőrinc-folyó viziutja

Az Eisenhower-zsilip.

Az USA és Kanada között elhelyezkedő öt nagy tó együttes területe kb. az NSZK területének felel meg.

A Szent Lőrinc-folyó torkolatától Duluth-ig hajózható óriási belvizi utvonal kiépítésében az USA és Kanada 1932-ben egyezett meg. A legjelentősebb akadályokat, a tavak különböző tengerszint feletti magasságát és a Szent Lőrinc-folyó sellőt csatornákkal és zsilipekkel háritották el.

A viziut 1959-ben készült el teljesen, és ma már az óceánjáró hajók 16 zsilip segítségével Észak-Amerika szívéig juthatnak.

112. kép: Sydney

Sydney, 2 milliót már lényegesen meghaladó lakosságával Új Dél-Wales (velsz) ausztráliai állam fővárosa, Ausztrália legnagyobb települése, első ipari központja, a Föld legjobb természetes kikötőhelye és a kontinens legnagyobb forgalmat lebonyolító kikötővárosa.

A tengerből két partját összekötő hatalmas hid forgalma elárulja a város fejlettségét. (A hidon átkelő gépkocsik díjat fizetnek.)

113. kép: Port Elisabeth

A város (port ilizöbet) történelme 1488-ban kezdődik, amikor Afrika első körülhajózója, a rettenthetetlen portugál Bartolomeu Diaz a közeli Algoa-öbölben partra szállt, és emlékművet állított fel. A következő jelentős lépés akkor történt, amikor a dél-afrikai telepesek a Jóreménység-fokán kívül még egy kikötő létesítését határozták el. Az új kikötő helyéül Port Elisabeth területét választották ki. Itt 1799-ben katonai állomást létesítettek, de a város csak 1820-ban indult fejlődésnek, amikor Nagy-Britanniából új telepesek érkeztek ide.

Port Elisabeth napjainkban már jelentős kikötőváros.

114. kép: Dél-afrikai boroshordók

A szőlő jellegzetes mediterrán gyümölcs. Termelése elterjedt a Föld valamennyi mediterrán éghajlatu területén, így a Dél-afrikai Köztársaságban is.

A boroshordók méretei elárulják, hogy a szőlő-, illetőleg a bortermelést a Dél-afrikai Köztársaságban is nagy érdeklődés kíséri.

115. kép: Elhagyott gyémántbánya Kimberley-nél

Óriási vulkáni kráterhez hasonló a Kimberley közepén tátongó katlan, a Big Hole (nagy üreg). Ez a Big Hole

(big hól) a Föld legnagyobb mesterséges mélyedése. Helyén 1871-ben még kis domb emelkedett.

1871. július 16-án néhány "gyémántvadász" ezen a dombon több kisebb, de kifogástalanul tiszta gyémántot talált. Egy fél évvel később ugyanitt már 50 000 szerencsevadász kutatott lázasan a gyémánt után. 1914-ig 14 millió karát gyémántot és 21 millió tonna kőzetanyagot termeltek ezen a helyen ki. A munkát azért nem folytatták, mert már túlságosan költségesnek bizonyult.

A Big Hole 1 200 m mély. Kerülete a felszínen 1,6 km. Az üreg nagy részét elöntötte a talajvíz.

A Big Hole Kimberley egyik műemléke, idegenforgalmi érdekessége.

116. kép: Aranybánya hányója

Az aranybánya hányója Johannesburg peremén alakult ki.

Johannesburg bányái a legmélyebbek a világon, mert az aranyat 4 100 m mélységből termelik ki. Erre a többi között az nyújtott lehetőséget, hogy a hőmérséklet itt csak 138 méterenként emelkedik 1°C -kal. A 4 100 méteres mélységben a hőmérséklet még így is 55°C , de 30°C -ra hűtik le.

Annyi vizet kell ezekből a bányákból állandóan a felszínre szivattyuzni, amennyi egy milliós város teljes vízszükségletének kielégítésére elegendő lenne. Ugyanakkor 2 tonna kőzetből átlagosan csupán 31,1 gramm aranyat nyernek.

FEJLŐDŐ ORSZÁGOK

Latin-Amerika

117. kép: Chichen Itza

A maják hatalmas templom- és piramisvárosokat építettek. A képen bemutatott Chichen Itza (csicsen ica) temploma un. teokallin, lépcsőzetes piramis tetején áll, a Jucatán-félsziget Mexikóhoz tartozó részén. (Lubaantum, a rejtélyes őserdei maja város romjai 100 km²-t borítanak be.)

118. kép: Rio de Janeiro

Rio de Janeirót tekintik a világ legszebb városának.

A várost megörökítő felvételek tulnyomó többsége az Atlanti-óceán felől készült. A 118. kép szokatlan helyről, az egyik hegycsucsról nyújt áttekintést a város páratlanul szép fekvéséről. A háttérben a híres "Cukorsüveg" emelkedik.

119. kép: Copacabana

Copacabana (kopakabana) Rio de Janeiro több kilométer hosszú strandja és szállodasora. A Copacabana egy kis részlete a 118. képen a bal oldalon található meg.

120. kép: Brasilia, Brazília fővárosa

Már 1891-ben beiktatták a braziliai alkotmányba azt a döntést, hogy az ország fővárosát az ország belsejében

kell felépíteni. Ez a döntés 1956-ig óhaj maradt, mert csak ekkor kezdték meg végre a terv megvalósítását. (Corbusier)

A tervezők nem követték a városépítés kialakult banális formáit. A város repülőgépre emlékeztető alaprajzának fő tengelye 6 km hosszú és 350 m széles (a Champs-Élysées-nél ötször szélesebbre méretezett) utvonal. Ezt a pompás utvonalat csak középületek szegélyezik. Erre merőleges a lakónegyed lakóházaival, iskoláival, üzleteivel stb.

A kép közepén emelkedő két 28 emeletes toronyház kormányépület. A csak részben látható képviselőház tetején hatalmas "csészét" helyeztek el.

A várost 1960. április 21-én avatták fel. Ekkor a külföldi újságok retorta építészetet és olyan sakktábla építészetet emlegettek, amelyben senki sem akar lakni. De tévedtek, mert tiz évvel később már közel 0,5 millió lakója volt az új fővárosnak.

121. kép: Kávészárítás colombiai haciendán

Ez a colombiai hacienda (majör) 1 270 m magasságban nagy kávéültetvény területén fekszik.

A kávészüret ideje itt a december, amikor ezrével érkeznek a síkságról munkások családjukkal együtt.

A képen a hacienda (haszienda) betonozott udvarán kiteregetett kávészemek állandó keverés közben történő szárítását látjuk.

122. kép: Banánültetvény

A képen látható banánültetvény Costa Rica (koszta-rika) antilla-tengeri kikötővárosának, Puerto Limónnak környékén fekszik. A kis házakban az ültetvény munkásai laknak.

123. kép: A banán szállítása

Az előző kép ültetvényén a szállításra már alkalmassá vált banánfüzéreket a férgekkel szemben védelmet nyújtó műanyagzsákokban, drótkötélpályán juttatják el a központi gyűjtő- és feldolgozó helyre.

124. kép: Fazenda Paraguayban

Képünkön Paraguay egyik állattenyésztő nagybirtokának központja, fazendája figyelhető meg. A fazenda (port. faszénda) majort jelent, mint a spanyol hacienda.

A háttérben kiemelkedő lakóház környékén sok gazdasági épület rejtőzik a narancs- és mangófa között.

Az arab világ

125. kép: A Nilus deltája

Ez a különösen érdekes felvétel nagy magasságban keringő mesterséges holdon készült.

Nagyon jól látható, milyen éles határvonallal válik el a sivatagtól az a terület, amelynek a művelését a Nilus lehetővé teszi. Felismerhető a Szezi-csatorna és a Szezi-öböl is.

126. kép: Abu Simbel áthelyezése

A II. Asszuáni-gát mögött felduzzadó 600 km hosszú Nasszer-tó elnyeléssel fenyegette II. Ramszesz fáraó sziklába vésett nagy templomát is.

A templom főbejáratától jobbra és balra két-két példányban ül a fáraó 20 m magas kőalakja. A templom csarnokait és kamráit 60 m mélységig faragták ki. Falaikat értékes domborművekkel és festményekkel díszítették, legfőbb ékességük azonban a fáraó 8 hatalmas szobra.

A sziklatemplom megmentésére az UNESCO szólította fel a Föld országait. A felszólítás eredményesnek bizonyult.

Az első tervet, a templomot védelmező gát építését elvetették. A második tervet, a templom magasabbra emelését nem tudták megvalósítani. Végül is egy német cég javaslatát fogadták el. Ennek megfelelően részletenként kivágták a sziklából a templomot, és biztonságos helyen újra összeállították.

Képünk a bejárat mellett ülő fáraó alak részletekben történő kivágását és elszállítását szemlélteti.

Mindezek eredményeképpen II. Ramszesz nagy sziklatemploma továbbra is nagy szerepet játszhat Egyiptom idegenforgalmában.

127. kép: A Szfinksz piramissal

Az Egyiptomi Arab Köztársaságot a legtöbb turista elsősorban Gizeh 4 500 évvel ezelőtt épült piramisai és a 20 m magas, 74 m hosszú Szfinksz miatt látogatja.

A Szfinksz Kefrén fáraó piramisának bejáratát őrzi. Ennek a piramisnak a méreteit a két nagyszerű építmény között teveháton haladó idegenvezető kitűnően érzékelteti.

Az egyik arab közmondás szerint semmi sem áll ellen az időnek, csak a piramis...

128. kép: Nomád sátor Szaud-Arábiában

Szaud-Arábia mezőgazdaságának az állattenyésztés a vezető ágazata. Tevét, juhok, kecskét és lovat tenyésztenek. Ezeknek az állatoknak a husa a nomád beduinok fő tápláléka. A teveszőrt, gyapjút és bőrt ruházatnak és sátoranyagoknak dolgozzák fel.

A három sátor és környezete a beduinok rendkívül nehéz életkörülményeiről tájékoztat.

A nők helyzete a legnehezebb. Az előtérben levő nőnek nemcsak talpig feketébe kellett öltöznie, hanem még arcát is el kell takarnia.

129. kép: Datolyapálmák

A kép datolyapálmái a Tunéziához tartozó Djerba- (dzserba) szigeten érlelik rendkívül izletes és nagyon tápláló gyümölcsöiket.

130. kép: Marokkói utca

Az utca keskenységét, a kiugró tetőket, emeleteket és a házak fehér falát a tanulók minden különösebb segítség nélkül megmagyarázzák. (Védekezés a tűző napsugárzás ellen.) Kifejtik azt is, hogy a teherhordó a tevé mellett a gyakran személyszállításra használt kis termetű számár. Felismerik az agyagedény és a gyékény példáján az ipari termelés fejlettlenségét.

A két nő haikot, négyszög alakú szövetdarabot visel, amelyet vállakon csattal erősítettek meg. Fejüket háromszögbe hajtott, vállra lógó kendő fedi. Alatta gyapjuszövetből vagy nemezsből készített kis sapka rejtőzik. Mindkettő a perzselő napsugarak ellen véd, és sokkal többet ér, mint a legtökéletesebb trópusi sisak.

Mivel a tetőtől talpig bebugyolált nők elhagyták a házat, arcukat is el kellett fedniök.

Az előtérben álló férfi piros fezt visel.

131. kép: Kuwait

Kuwaitnak a kőolaj feltárása előtt épült agyagházai, szegényes sikátorai eltűntek. Helyüket a gyorsan növekedő kőolajtermelés következményeképpen beton- és üvegpaloták foglalták el.

A több emeletes épületek hivatalok. Az alacsony, hosszú, árkádos építmények bazárok. Az előtérben az új Abdullah-mecset foglal el kiemelkedő központi helyet.

Érdekes feladatot adhatunk a tanulóknak akkor, ha arra szólítjuk fel őket, kíséreljék meg a kép helyének felismerését és a felismerésben alkalmazott szempontokat minden esetben ismertessék.

132. kép: Kuwaiti lakóház

A lázas, korlátlan stíluskeresés egészen különleges megoldások megvalósításával járt Kuwait építésének első évtizedében. Ezt követően az építésszek egyre inkább a régi, hagyományos formák felé fordultak.

Az egyik fő feladatra, a túlzott napsugárzással szemben szükséges védekezésre és a levegő mozgásának biztosítására valamennyi tervező nagy gondot fordított és fordít ma is. - A tanulók ezt a képet ilyen szempontból is értékeljék.

133. kép: A Szezei-csatorna a Keserü-tavaknál

Ezt a képet a tanulók a Szezei-csatornának az atlasz 4. oldalán található térképével együttesen tanulmányozzák.

Felvethető problémák:

1. Miért használták fel a tavakat a csatorna építésszekor?
2. Miért zöldell a tóból észak felé kiágazó csatorna bal parti vidéke? (Az El-Manayil-óázis területe.)

Törökország, Irán, Afganisztán

134. kép: Az Anatóliai-medencében

Buza cséplése lovakkal. A sztyeppen juh- és angorakecskenyáj. (Az angorakecske szolgáltatja a puha moherszálat.)

Az átlagosan 900-1 000 m magas medencében mérsékeltövi sztyeppéghajlat uralkodik. A nyár forró és száraz. Az évi csapadék kevés. A medence nyugati részén is csak 400 mm, kelet felé pedig gyorsan tovább csökken.

Az Anatóliai-medencében századunk első évtizedeiben még a legelőgazdálkodás uralkodott, de már a negyvenes évek után egyre nagyobb területen kezdték meg a szántóföldi termelést, főként a buza termelését.

Mivel a csapadék kevés, a terület nagy része ugar, hogy két-három éven át felhalmozódhassék a szükséges talajnedvesség.

Aratás idején a buzaföldek sárga színe élesen elválik az ugarok szürkésbarna színétől.

A falvak nagy távolságra vannak egymástól. Lapos tetejű négyszögletes házaikat vályogból építik.

135. kép: Istanbul

Pillantás a Kék-mecset felől a mecsetté átalakított Hagia Sophia (Aja Szófia) hatalmas épülettömegére és a Boszporuszra.

Istanbult Budapesttel és Rio de Janeiróval együtt a világ legszebb fekvésű városai közé sorolják.

136. kép: Teherán

Irán fővárosa ma már közel 2 milliós modern nagyváros az Elburz déli lábánál. Vasutvonal és országut köti össze Mesheddal, Tebrizzel, Yezddel és Abadan kőolajvidékével. Repülőjáratokkal kapcsolódik az európai, ázsiai és amerikai légiutvonalakba.

137. kép: Az Afganisztánba vezető Khaibar-ut

Afganisztánban eddig nem épült vasutvonal, de még az országutak többsége is csak nyáron használható. Ezek az országutak Kabulból, az ország fővárosából Kandaharba, Heratba, Peshawarba stb. vezetnek. A legjobban kiépített, a képen is látható uton a Kabulból indulók a Khaibar-szoroson át jutnak el a pakisztáni Peshawarba.

A képből a tanulók az atlasz segítségével Afganisztán gazdasági fejlettlenségére és a kedvezőtlen éghajlati adottságokra következtethetnek.

Indiai Köztársaság

138. kép: Indiai falu

Ebből a képből az Indiai Köztársaság sok problémája olvasható ki. Nagy a szegénység (sárkunyhók), a lakosság rendkívül gyorsan növekszik (sok gyermek a képen), a mezőgazdasági termelés általában nagyon alacsony színvonalú (a fejésátlag itt a legalacsonyabb a világon), a szarvasmarha husát nem fogyasztják, levágásukat előnyös fajtacseré miatt sem valósíthatják meg vallási akadályok miatt, a rengeteg szent tehén (a zebu a képen) szabadon kóborol, és nagyon sok kárt okoz.

139. kép: Rizsültetés Indiában

A rizspalánták ültetését nők végzik.

Az Indiai Köztársaságnak a rizs a legfontosabb gabonája. A szántóterület egynegyedén termelik. Az ország a Kínai Népköztársaság után a Föld második rizstermelő országa, de az egy főre jutó termés szerint a főbb rizstermelő országok között mégis az utolsó helyen áll.

140. kép: Cukornád aratása Indiában

Az Indiai Köztársaságban a lakosság élelmezésében fontos szerepet játszó cukrot cukornádból állítják elő. Vetésterülete itt a legnagyobb a világon.

A rendkívül nehéz munkát jelentő aratás ősi módon, kézi erővel történik. Ez a férfiak feladata.

141. kép: A Csomolungma Darjeelingből

A Himalája legmagasabb csucsát, a Csomolungmát és környékét rendszerint felhőnek nézik az itt először megfordulók. (A fénykép különösen kedvező időjárás alkalmával és erős szűrő használatával készült.)

Darjeeling (dardzsiling) a mi számunkra különösen nevezetes hely, mert itt temették el Kőrösi Csoma Sándort.

Délkelet-Ázsia

142. kép: Bangkoki utca

Thaiföld fővárosát, a Menam két partján épült Bangkokot Kelet Velencéjének nevezik, mert számtalan csatorna, klong viziútja szeli át. A klongok partjait cölöpökre és tutajokra épített, a víz felé nyitott házak szegélyezik. Ezek között sok a bolt és a műhely.

A klongokban ezrével rajzanak a csónakok és a bárkák. Különösen reggel élénk a vízi élet, mert ekkor érkeznek a környékről a főzelék- és gyümölcsfélékkel megrakott bárkák. A bárkákat részben a vásárlók csónakjai veszik körül, részben sorba járják a házakat.

143. kép: A bangkoki Wat Phra Keo templom

Thaiföldön 17 000 buddhista templom épült. Ebből a 400 leghíresebb Bangkokban található.

Bangkok templomvárosát 1785-ben I. Rama építtette. Építése idején a város területének 1/5-ét foglalta el.

A képen bemutatott bangkoki Wat Phra Keo, a smaragd Buddha szentélye önmagában is egész templomváros, csarnokok, kupolák, tornyok labirintusa.

A bangkoki templomok harang és hagyma alakú építmények. Sokat közülük arany lemezek borítanak, szobrok díszítenek és a buddhizmust megelőző ősi vallás emlékei, ijesztő démonszobrok őriznek.

A smaragd Buddha 60 cm magas jadeitszobor, amelynek a fejét óriási smaragdból faragták ki.

A templomudvaron sárgaruhás szerzetesek tartózkodnak.

144. kép: Kakasviadal Jáván

A malájok ősidők óta rendeznek kakasviadalokat.

Ha a felingerelt állatok sarkantyúira éles pengéket erősítenek, a viadal gyakran mindkét állat pusztulásával végződik. (A kép kakasai pengék nélkül viaskodnak.)

A kakasviadalokat már az ókori Athénben és Rómában is ismerték. Elterjedt Angliában, Olaszországban, Közép-Amerikában és Kínában is.

Trópusi Afrika

145. kép: Dakar

Dakar, Szenegál fővárosa Afrika legnyugatabbra kiugró részén, a Zöld-fokon fontos tengeri és légi kikötő. A nagy kikötőforgalom miatt a város gyors fejlődésnek indult.

146. kép: Falu a Zaire (Kongó) mellett

A házak a folyó áradásai miatt cölöpökre épültek, de a cölöpök az éjjel veszélyessé váló krokodilok és a mérgeskigyók ellen is védelmet nyújtanak.

147. kép: Halra váró asszonyok Accrában

Afrikában az egyenlítői éghajlat területén kevés hushoz jut a lakosság. Még leggyakrabban halat fogyasztanak, a hal husa azonban a forró éghajlat miatt rendkívül gyorsan romlik.

A képen összegyülekező asszonyok is azért várják Accrában, Ghana fővárosában a tengerparton a halászatot, hogy a lehető leggyorsabban megfőzhessék a megvásárolt halat, és így veszély nélkül fogyaszthassák.

148. kép: A nagy Khariba-gát

A Zambézi folyón Rhodesia és Zambia között 1955-ben kezdték meg a 130 m magas Khariba-gát építését. E gát

mögött 280 km hosszú, 32 km szélességet elérő, 3 000 km² területet elfoglaló és 166 milliárd m³ vizet tároló mesterséges tó keletkezett. Területéről 25 000 néger lakost telepítettek ki.

A tároló mellé épített vízerőmű 1960 óta évente 8 milliárd kWh elektromos áramot termel Rhodesiának.

149. kép: Fűrésztelep az őserdőben

A fűrészüzem a Közép-afrikai Köztársaság trópusi örökzöld őserdejének értékes faanyagát, köztük mahagónit és paliszandert exportra dolgoz fel.

150. kép: A Ngorongoro-kráter állatvilága

Afrika csodálatosan gazdag állatvilága már csak helyenként maradt meg az egész kontinens területén. Ilyen kivételes terület Tanzániában a nehezen megközelíthető Serengeti Nemzeti Park. A Ngorongoro-kráter (kialudt vulkán krátere) is ehhez a védett területhez tartozik.

Témakörök tartalomjegyzéke

	oldal
Előszó	1
GAZDASÁGFÖLDRAJZI ALAPISMERETEK	
A társadalom gazdasági tevékenysége	5
Mezőgazdasági termelés	9
Népesség	12
Települések	15
IMPERIALISTA NAGYHATALMAK	
USA	18
Japán	25
Nagy-Britannia	27
Franciaország	29
NSZK	32
FEJLETT TŐKÉSORSZÁGOK	
Benelux országok	34
Dél-Európa	36
Az Alpok országai	38
Észak-Európa	40
Kanada, Dél-afrikai Köztársaság, Ausztrália	43

FEJLŐDŐ ORSZÁGOK

Latin-Amerika	48
Az arab világ	50
Törökország, Irán, Afganisztán	55
Indiai Köztársaság	57
Délkelet-Ázsia	58
Trópusi Afrika	60

ETALON

Lepek a Tökesrítő gazdasági
életéből c. ismertető

a specifikáció követelményeinek megfelelően.

Budapest, 1972. június 3.

Országos Tanszergyártó
és Értékesítő Vállalat
Kutatási és Kísérleti Főosztálya

[Handwritten signature]
Tanszervező Osztály részéről